

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

<https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series22.2025.37.12>

УДК (477:438)-044.247:327:913(100)

Тетяна Єлова,

кандидат політичних наук, докторантка

кафедри політології та державного управління,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1059-5795>; e-mail: tanya.yelova@gmail.com

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК ВІДНОСИН УКРАЇНИ З ПОЛЬЩЕЮ

У статті аналізується роль зовнішніх факторів і міжнародних акторів у формуванні відносин між Україною та Польщею, зокрема вплив США, РФ, ФРН та інших держав на зовнішню політику обох країн. США, як важливий партнер, надавали політичну та фінансову підтримку Україні та Польщі, а також сприяли розвитку громадянського суспільства в пострадянських країнах. У контексті РФ акцентується її геополітичний інтерес до регіону, зокрема після вступу Польщі до НАТО та ЄС, що стало викликом для російського впливу. Польща виступала активним посередником і підтримувала інтеграцію України до західних структур, зокрема під час Помаранчевої революції. Розглянуто також значення ЄС, який, попри розбіжності серед держав-членів, прагнув сприяти стабільності та демократичним перетворенням у Східній Європі. Аналіз свідчить, що стратегічні інтереси великих держав значною мірою визначили траєкторію розвитку українсько-польських відносин, зокрема у контексті їх взаємодії з РФ. Стаття також розглядає роль Польщі як важливого партнера України в рамках європейської інтеграції, безпеки, енергетичної незалежності та розвитку двосторонніх економічних зв'язків, що значно вплинуло на стабільність у Центрально-Східній Європі, зокрема в умовах російської агресії. Підкреслено, що пріоритетним напрямом зовнішньополітичної стратегії України та одним із основних чинників збереження національної безпеки проголошено європейську інтеграцію. У цьому контексті постає необхідність у дослідженні геополітичних намірів європейських країн, зокрема тієї її частини, яка пов'язана безпосередньо із місцем та роллю України в системі міжнародних відносин загалом та в європейському регіоні зокрема. Для України це дуже важливий напрям зовнішньої політики Євросоюзу, адже він здійснюється в умовах активного політичного діалогу Україна–ЄС, який відбувається останні кілька років у межах євроінтеграційного поступу України.

Ключові слова: зовнішні фактори, Україна, НАТО, ЄС, геополітичні інтереси, інтеграція, національна безпека, політичний діалог, Східне партнерство.

Вступ. Формування та еволюція українсько-польських відносин є багатограним процесом, у якому зовнішні чинники посідають одне з провідних місць. Від моменту відновлення незалежності України ці відносини розвивалися не лише на основі двосторонніх ініціатив, але й під значним впливом геополітичних змін, міжнародних процесів, регіональних безпекових викликів, а також трансформацій у системі європейської та трансатлантичної інтеграції. Значним зовнішнім чинником, що сприяв поглибленню українсько-польського діалогу, стало приєднання Польщі до Північноатлантичного альянсу в 1999 р. та вступ до Європейського Союзу в 2004 р. Ці кроки сприяли утвердженню Польщі як вагомого геополітичного суб'єкта, здатного впливати на європейську політику щодо країн Східного партнерства. Польща стала послідовним лобістом європейських прагнень України та активним учасником трансатлантичного діалогу, спрямованого на стабілізацію і демократичний розвиток у східноєвропейському регіоні.

Особливе місце у динаміці двосторонніх відносин посідає зовнішній тиск з боку Російської Федерації. Стратегія РФ щодо стримування євроінтеграційного курсу України передбачала застосування політичного, енергетичного, економічного шантажу, спрямованого, зокрема, на підлив взаємодії України з державами Центральної та Східної

Європи. Агресивна зовнішня політика Кремля, що набула особливої гостроти після початку військової агресії проти України у 2014 р., лише консолідувала позиції Варшави та Києва у питанні протидії спільним загрозам. Ініціатива ЄС «Східне партнерство», що була започаткована у 2009 р. з активною участю Польщі, стала вагомим зовнішньополітичним інструментом підтримки євроінтеграційного курсу України. У рамках цього формату відбувається розширення політичної, економічної та інституційної співпраці між ЄС і країнами-сусідами, зокрема Україною, що й сприяє зміцненню українсько-польського партнерства на основі спільних європейських цінностей.

Варто також враховувати глобальний контекст міжнародної безпеки, зокрема трансформацію трансатлантичної системи після терактів 11 вересня 2001 р. Польща, яка активно долучилася до антитерористичних операцій у рамках міжнародної коаліції, суттєво зміцнила власні позиції у зовнішньополітичному дискурсі США, що сприяло формуванню тристоронньої взаємодії США – Польща – Україна. Узалеженість українсько-польських відносин від зовнішніх чинників також проявляється в інформаційному та ідеологічному аспектах. Російська пропаганда систематично використовує історичні суперечності між Україною та Польщею задля дестабілізації стратегічного партнерства, що вимагає послідовної політики подолання історичних міфів і зміцнення гуманітарного діалогу.

Таким чином, зовнішні чинники справляють суттєвий вплив на розвиток українсько-польських відносин. Характер цього впливу є як стимулювальним (через спільну інтеграцію до європейських і євроатлантичних структур), так і дестабілізаційним (через дії третіх країн, зокрема РФ). В сучасних умовах поглиблення стратегічного партнерства між Україною та Польщею є не лише наслідком спільних інтересів, а й об'єктивною відповіддю на зовнішні виклики, які постають перед обома державами в системі нової геополітичної реальності.

Аналіз останніх публікацій. Проблематика розвитку українсько-польських відносин в контексті зовнішньополітичних чинників знайшла широке висвітлення у працях як українських, так і зарубіжних науковців. Вплив зовнішніх акторів на українсько-польські відносини аналізували А. Клепиков [1995], В. Кулик [2010], С. Онуфрив [2005], М. Рябчук [2010], К. Серажим [2002]. Основний акцент у їхніх дослідженнях зроблено на особливостях українського політичного дискурсу в посткомуністичний період. Щодо публікацій про тенденції у зовнішній політиці України та її сусідів, то глибокими є результати досліджень В. Балюка [2002; 2024], П. Данієрі [2011], О. Дергачова [2009], В. Манжоли [2009], Г. Перепелиці [2002; 2013], Ф. Продроу [2010], О. Слінька [2010], С. Уайт [2010], Д. Фіна [2010], Дж. Шерр [2010]. Історичні ретроспективи українських-російських стосунків аналізували також і колективи науковців [Україна та Росія, 2001].

Відносини з Польщею є пріоритетним напрямком зовнішньої політики України через геополітичне становище та глибокі історичні, культурні, економічні зв'язки. Вони виходять за межі економічних інтересів, стають важливим елементом загальноєвропейської безпеки. Польща підтримує європейський вибір України, що також визначає специфіку міждержавних стосунків. Дослідження Л. Зашкільняка та М. Крикуна [2002] охоплює політичний, соціальний та економічний розвиток Польщі, а також її взаємини з Україною. Важливим є також монографія Є. Савельєва, В. Мельника та С. Чеботаря, яка досліджує економічні відносини між Польщею та Україною в контексті стратегічного партнерства [2003]. Монографія Й. Конечної [2001] «Польща-Україна: взаємний образ» аналізує ставлення обох народів до економічних, культурних та політичних взаємовідносин.

Вагомий внесок у дослідження цієї теми зробили такі автори як В. Горбулін, О. Майборода, І. Кресіна, а також польські дослідники – А. Дукельський, А. Домбровський, Т. Журавський. У своїх працях В. Горбулін [2016] акцентує увагу на геостратегічному значенні України та її взаємодії з Польщею у контексті протистояння агресивній політиці РФ. Значна частина досліджень також присвячена ролі Польщі як лобіста євроінтеграційного

курсу України, зокрема в межах політики ЄС «Східне партнерство» (див. публікації Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Т. Шевченка та Центру Разумкова).

Сучасні аспекти українсько-польських відносин досліджують С. Костюк, Г. Мелеганіч у статті «Українсько-польське регіональне співробітництво у сфері безпеки» [2019], у центрі уваги співпраця в галузі оборонних технологій, зокрема розробка систем точного знищення боєприпасів і бойових націлів, а також обмін досвідом між військовими на основі стандартів НАТО. І. Процик і В. Скрипичайко в статті «Дослідження шляхів розвитку українсько-польської співпраці у сфері координації діяльності промислових підприємств» [2023] пропонують заходи для підвищення ефективності цієї співпраці. Ю. Константинова та Д. Зименко у статті «Стратегічне партнерство між Україною та Польщею в контексті російсько-української війни» [2024] аналізують різні аспекти співпраці між двома країнами, зокрема політичну, військову, економічну, гуманітарну сфери, а також обговорюють проблемні аспекти та перспективи подальшої співпраці.

Західні дослідники виокремлюють важливість українсько-польських стосунків для європейської та регіональної безпеки. Більшість з них на середину 1990-х рр. вважали тісне співробітництво між двома країнами основою загальноєвропейської безпеки. Особливо важливою є позиція американського професора Ш. Гарнетта, який вважав Україну ключовою країною для створення «нового порядку безпеки» в Європі. Він підкреслив, що Польща та Україна є партнерами з великим потенціалом для стратегічної співпраці, а зовнішні чинники, такі як розширення НАТО на схід і участь США в розвитку ЦСЄ, значно вплинули на напрям польсько-українського співробітництва [Garnett, 1997]. Важливість стратегічної співпраці між Україною та Польщею підтримував і Зб. Бжезінський, який вважав польсько-українські відносини ключовими для європейської безпеки. Він зазначав, що розширення НАТО посилює стосунки між країнами [Brzezinski, 1998]. Також С. Ларрабі [1996] вважає, що Польща відіграє центральну роль у просуванні України до Європи. Польські дослідники К. та Р. Волчуки вивчали українсько-польські відносини як важливі для стабільності Європи, особливо в контексті розширення ЄС і НАТО [Wolczuk, 2000; 2001]. Водночас вони відзначили, що процес євроінтеграції негативно вплинув на ці стосунки через вимоги європейської спільноти, що спричинило труднощі в транскордонній торгівлі та переміщенні людей. Однак Польща та Україна продовжували шукати шляхи для підтримки стратегічного партнерства [Wolczuk, 2003].

Польські дослідники аналізують різні аспекти двосторонніх зв'язків між Україною та Польщею, зокрема міжнародні фактори, які впливають на ці відносини. Вони погоджуються, що незалежна Україна є важливою для загальноєвропейської та польської безпеки. Також зазначається, що розширення НАТО та проблема ядерної зброї в Центральній Європі мали значний вплив на польсько-українські стосунки. Стабільні стратегічні цілі співпраці між країнами стали основою для розвитку політичних, економічних та соціальних інтересів обох держав. Варшавська дослідниця Й. Камінська вважає, що перспектива членства в ЄС мала значний вплив на інституційні зміни в країнах Центральної Європи. Вона також порушує питання можливостей нових держав-членів ЄС впливати на зовнішню політику, зокрема аналізує зміни в механізмах координації у Міністерстві закордонних справ Польщі та інших установах [Kaminska, 2010]. Незважаючи на широке розмаїття досліджень польсько-українських відносин, дотепер відсутні комплексні дослідження міжнародної співпраці та стратегічного партнерства між Україною та Польщею, зокрема, у контексті подвійного розширення на європейському континенті, що ще раз підкреслює перспективність та важливість нашого дослідження.

Аналіз зарубіжної літератури демонструє зростаючу зацікавленість дослідників у вивченні впливу транснаціональних процесів на двосторонні відносини. Наприклад, у працях польських політологів наголошується на еволюції безпекової політики Польщі у зв'язку з подіями в Україні після 2014 року (публікації в журналах *Nowa Europa Wschodnia*, *Sprawy*

Międzynarodowe тощо). Разом із тим, в українському дискурсі залишається недостатньо опрацьованим комплексний підхід до вивчення саме зовнішніх факторів як системоутворюючих чинників у двосторонніх відносинах. Це обумовлює потребу в поглибленому міждисциплінарному аналізі, який враховує політичні, економічні, безпекові та гуманітарні виміри взаємодії між Україною та Польщею.

Головна мета статті полягає у всебічному дослідженні та аналізі впливу зовнішньополітичних чинників на еволюцію двосторонніх відносин між Україною та Польщею в контексті міжнародної політики. **Завдання дослідження:** проаналізувати вплив зовнішніх акторів (США, РФ, ФРН, ЄС) на формування зовнішньої політики України та Польщі, а також їхню роль у розвитку українсько-польських відносин; дослідити місце і роль Польщі як стратегічного партнера України в контексті європейської інтеграції, безпеки, енергетичної незалежності та двостороннього співробітництва; визначити геополітичне значення України в системі міжнародних відносин у контексті євроінтеграційної стратегії та активного політичного діалогу з Європейським Союзом.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить міждисциплінарний підхід, який поєднує інструментарій політології, міжнародних відносин, геополітики. Використані метод системного аналізу, що дозволяє розглядати українсько-польські відносини як складову ширшої регіональної та глобальної системи міжнародних відносин; інституційний аналіз, який дає змогу оцінити роль міжнародних організацій (ЄС, НАТО, ОБСЄ) у впливі на двосторонню взаємодію; порівняльний метод, що дозволяє зіставити вплив зовнішніх акторів на процеси в українсько-польських відносинах у різні історичні періоди; контент-аналіз публікацій та документів, зокрема нормативно-правової бази, політичних декларацій, міжнародних угод, а також наукових, аналітичних матеріалів; метод історичного аналізу, що допомагає простежити еволюцію зовнішніх впливів на українсько-польські відносини від початку 1990-х рр. до сучасного етапу. Також у процесі дослідження враховано принципи критичного аналізу джерел, що дозволяє уникнути однобічного трактування подій та забезпечити об'єктивність висновків.

Результати дослідження. Підкреслимо, що у відносинах України та Польщі важливу роль грають зовнішні фактори та міжнародні гравці – США, РФ, ФРН та ін. Для США Польща й Україна виступали важливими країнами у підтримці національної безпеки і гарантії свого стратегічного положення у світі. США здійснювали вагомий внесок у розвиток відносин між Україною та Польщею, зокрема й у контексті поширення політичного впливу з боку ЄС. На відміну від ЄС, який упродовж тривалого часу не приділяв особливої уваги питанням демократії у колишніх радянських республіках, з початку 1992–1993 рр. США відіграли важливу роль у підтримці розвитку громадянського суспільства в Україні та інших посткомуністичних країнах. Лідерство у цьому питанні належало Агентству США з міжнародного розвитку (USAID), Національному фонду за демократію, приватним донорам, таким як Інститут відкритого суспільства (OSI) та іншим благодійним фондам. До числа приватних донорів, які сприяли демократії, варто віднести і Міжнародний фонд виборчих систем (IFES), Дім свободи.

США виявили ще більший інтерес до ситуації в Україні після зростання авторитарних тенденцій у середині 1990-х рр., коли до влади прийшов Л. Кучма. Вашингтон розглядав Україну як провідний форпост демократії на пострадянському просторі, тому країна стала одним із головних отримувачів американської допомоги. Американські неурядові організації активно працювали в Україні й відіграли помітну роль під час Помаранчевої революції, зокрема через підготовку українських груп з моніторингу виборів. Громадські організації, які займалися питаннями демократії, отримували фінансування з-за кордону для підтримки своєї діяльності та мобілізації громадян.

Після створення міжнародної антитерористичної коаліції у відповідь на теракти 11 вересня 2001 р., у зовнішній політиці США з'явився новий пріоритет – спільна боротьба з

тероризмом, що позначилося і на відносинах з РФ та іншими міжнародними акторами. Вступивши до цієї коаліції, Росія сподівалася отримати своєрідний карт-бланш на реалізацію власної політики в межах колишнього СРСР. Акцент на низькі ціни на енергоносії та спільну інфраструктуру як ключові інструменти для інтеграції пострадянських країн.

ЄС у політиці щодо пострадянського простору змушений був зважати на позицію Росії. Діалог із Москвою засвідчив її небажання бути поставленою на один рівень із меншими державами в межах єдиного політичного підходу. Російські дипломати наголошували, що з огляду на регіональну вагу РФ та її стратегічне партнерство з ЄС, відносини між Росією та Євросоюзом мають базуватися на окремих, особливих умовах. ЄС фактично визнав цю аргументацію, продовжуючи будувати двосторонні відносини з Росією поза межами Європейської політики сусідства (ЄПС). Таким чином, співпраця між ЄС і Росією ґрунтується на інших документах, зокрема на Угоді про партнерство та співробітництво (УПС), укладеній у 1994 р., чотирьох спільних напрямках, визначених у 2003 р., а також відповідних дорожніх картах, ухвалених у 2005 р. Додатково, в грудні 2010 р. під час саміту Росія – ЄС у Брюсселі було започатковано ініціативу «Партнерство для модернізації», яка стала ще одним інструментом двосторонньої взаємодії.

Польська політика щодо України вносила ризик для Польщі у відносинах із РФ і виправдовувала історичну підозру Росії про готовність Польщі підірвати заявлену прихильність у підтримці співробітництва та дружніх відносин з РФ. Новообраний Президент Польщі Л. Качинський підтвердив зобов'язання Варшави перед Заходом, враховуючи історичне призначення НАТО й ЄС, – підтримувати задовільні відносини з Росією заради європейської безпеки і стабільності [Goldman, 2006]. Польща послідовно дотримувалася політики переорієнтації України на Захід і на зміцнення зв'язків з нею. Це зобов'язання зумовлене міркуваннями безпеки, які впливали з побоювання Польщі перед РФ, враховуючи тягар історичних польсько-російських відносин. Незважаючи на зобов'язання Польщі, Варшава продовжувала свою політику підтримки тісних зв'язків з Україною та робила все, щоб привести Україну до Європи. Ця стратегія щодо України – центральний елемент східної стратегії безпеки пострадянської Польщі. Її членство в НАТО і ЄС, тісні зв'язки з США – все було зроблене з метою збереження суверенітету, який знаходиться під загрозою з боку РФ [Goldman, 2006].

Польсько-російські відносини коливалися між «ввічливою байдужістю» та «відвертим неприйняттям». Вступ Польщі до НАТО та ЄС суспільство сприймало як остаточне звільнення від потенційної загрози повернення російського домінування – і це не приховувалося від самої РФ. У відповідь Росія зосереджувала увагу на відносинах зі США та провідними європейськими державами, відкрито демонструючи, що не розглядає Польщу як рівноправного партнера.

У 2004 р., напередодні розширення ЄС, РФ відмовилася поширювати на нові країни-члени ті торгові привілеї, які мали старі учасники Союзу. Таке розширення на територію Центральної Європи стало геополітичним викликом не лише для Росії, а й для США, що потребувало відповідного реагування. Водночас поширення політичного впливу ЄС та розвиток демократії у Східній Європі гармонійно поєднувалися з політикою демократичного поширення, яку провадили Сполучені Штати. У вересні 2004 р. Польща та США започаткували стратегічний діалог з питань двостороннього та глобального значення – формат, який Вашингтон застосовує лише до обраних партнерів. Завдяки участі в стабілізаційній місії в Іраку, Польща здобула статус надійного союзника США. Це не лише посилювало її позиції у зовнішній політиці Сполучених Штатів, а й змінило сприйняття Польщі серед американців. Попри це, у польському політичному середовищі зберігалось відчуття, що позитивне ставлення до Варшави у Вашингтоні поки не трансформувалося у практичні результати. Після низки звернень Президента Дж. Буша, візитів ключових американських посадовців – К. Пауелла, К. Райс та Д. Рамсфельда – а також участі Польщі в коаліційних

силах в Іраку, американські медіа почали визнавати Польщу як «надійного союзника США». Вступ до ЄС додатково зміцнив її позиції в очах Вашингтона. Розвиток польсько-американських відносин, посилення впливу Варшави в ЄС, особливо в другий президентський термін Дж. Буша, а також активізація трансатлантичного діалогу стали важливими факторами, які сприяли успіху польської дипломатії у вирішенні політичної кризи в Україні. І США, і ЄС визнали значущість ініціатив Польщі у врегулюванні ситуації в Києві [Michalski, 2005].

Водночас український поступ також позитивно сприймався Європою. Так, Х. Солана зазначав, що це був приклад політики в кращому вигляді з погляду прихильності європейських цінностей, безкомпромісність на захист демократичних прагнень України; відкритий і відвертий діалог із Росією, прагматична співпраця між національними капіталами. Велику симпатію до України висловили представники НАТО, а промоутером у цьому процесі були США. Настрої серед українців до ЄС і НАТО були досить різноманітні: 44 % висловилися за вступ до ЄС, 28 % – проти, з тим же показником відповіли «не знаю»; з приводу вступу до НАТО ці показники становили відповідно 15 %, 48 % і 37 %» [Turczyński, 2005]. Фактично позиція ЄС була результатом тиску з боку різних країн: найжорстокіша суперечка велася Францією та Польщею, а також Німеччиною в ролі посередника.

Політична атмосфера в Україні обговорювалася на саміті ЄС–Росія (м. Гаага, 2004 р.). *«Українські вибори не відповідали міжнародним стандартам»*, – сказав Прем'єр-міністр Голландії Ян П. Балкененде, – *«і саме тому Європейський Союз не може погодитися з їхніми результатами»*. Західноєвропейські країни були більше зацікавлені в належному співробітництві з РФ, ніж із Україною. Наприклад, критика Німеччиною російської політики була символічною, і в ній не йшлося про санкції. На зустрічі в Любеку 2004 р. керівники Франції та Німеччини не змогли вказати, що буде найкращим способом вирішення української кризи. За винятком Польщі, у Вишеградській групі не було держав, особливо зацікавлених у подоланні проблем в Україні, але на зустрічі в Кракові 2004 р. міністри закордонних справ ухвалили рішення про направлення 100 спостерігачів для контролю за повторним туром виборів [Turczyński, 2005]. Того ж року Прем'єр-міністри Вишеградської групи висловили сподівання, що Україні буде запропонована перспектива членства в ЄС. Обговорення наближення України до ЄС супроводжувалося усвідомленням того, що такий результат буде можливий лише у випадку, якщо президентські вибори будуть проведені відповідно до демократичних стандартів. Ця позиція була представлена українським партнерам під час зустрічей між президентами країн.

Польсько-російські відносини за правління В. Путіна серйозно ускладнилися. Про політичну напруженість між двома країнами зазначали і польські лідери, зокрема, Президент Польщі Л. Качинський говорив, що Варшава, як і раніше, була прихильною до задовільних робочих стосунків із Кремлем, але польська політика явно не узгоджувалася зі стратегією РФ щодо «близького зарубіжжя». Це виявилось ще під час українських президентських виборів восени 2004 р. через відкрите втручання Росії у виборчий процес, а потім і масові фальсифікації виборів. Налаштоване на реформи українське суспільство було на межі спалаху, наслідки якого стали б небезпечними для всього східного регіону Європи. Польща взяла на себе обов'язки посередника між сторонами конфлікту. Польські зусилля у листопаді 2004 р. стали джерелом ще більшого політичного напруження, але результат виборів в Україні був важливішим для Польщі з низки причин, одна з них – через безпеку на східному кордоні. Отже, незважаючи на ризик, Польща стала активно брати участь в українській внутрішній політиці під час виборів. Така поведінка і наслідки для польсько-російських відносинах відображаються й донині [Goldman, 2006].

Така позиція Польщі у цій справі була сприйнята Москвою як ворожий акт, свого роду «Битва за Україну», хоча польські дипломати неодноразово підкреслювали, що вони діють не на підтримку В. Ющенка, а виступають за чесні вибори. Президент А. Квасневський

проводив проукраїнську політику так, щоб цей процес був європейським, а не лише польським втручанням. Він зауважував: *«Для Польщі було б ризиковано бути окремою стороною в суперечці: Росія – з одного боку, Польща – з іншого, Україна – посередині, а ЄС – ”у гордій самотності”». Ситуація не повинна виглядати так, що Україна є засобом ”перетягування канату” між Сходом і Заходом»* [Turczyński, 2005].

Росія не підтримувала втручання Польщі в українські вибори. Порушення демократії в Югославії у 1990-х рр., Словаччині – у 1994–1998 рр., Литві – у 2003–2004 рр. і Білорусі, не викликали таких сильних почуттів серед польських політиків та громадськості. Ситуація в Україні сприймалася поляками як загроза експансії Росії щодо просування до своїх кордонів. Україна інтуїтивно розглядалася як буфер, який Польща мала захищати, підтримувати всі сили, які виступали проти збільшення впливу Росії у цій країні. У будь-якому випадку навіть польські лідери дали зрозуміти, що порушення демократії в Україні сприймається тією ж мірою, що і російське звеличення. Як акцентував тоді П. Турчинський, *«Я знаю, що Москва переслідує логічний порядок денний (...) Це політика, спрямована на відродженням свого впливу в цій частині світу через дуже конкретні політичні та економічні дії»*. Для Москви успіх В. Ющенка у здобутті президентства був перемогою польської дипломатії та частиною антиросійської польської політики. Для Росії міжнародний статус Польщі та А. Квасневського зросли саме під час українських виборів. Отже, упродовж 2000–2004 рр. політика Росії щодо України відповідала загальному підходу РФ до свого «ближнього зарубіжжя», який мав місце в попередні роки.

У Німеччині Помаранчева революція розглядалася як внесок у *«...геополітичну реконструкцію відкриття Східного шляху, а для України отримання членства в НАТО і ЄС»* [Goldman, 2006], що було стратегічною метою послідовної політики польського уряду з початку 1990-х рр. Польсько-німецька доповідь *«Спільні завдання: Польща, Німеччина та Україна в перетворенні Європи»*, яка була поширена Інститутом громадських справ, свідчить про суперечності між Польщею та іншими державами-членами ЄС щодо своїх зовнішньополітичних інтересів до нових східних сусідів. Погляди Польщі та Німеччини щодо розвитку співробітництва з Україною суттєво відрізнялися. Польща виступала на користь членства України в ЄС, Німеччина – проти. Популярність України у зовнішній політиці Польщі, співдія Росії в міжнародних відносинах з Німеччиною і, нарешті, відкрита позиція Польщі щодо кордонів, порівняно зі закритістю кордонів Німеччини, суттєво впливали на ситуацію. Після того, як Польща стала членом ЄС, вона все більше наполягала на членстві України, а також Туреччини.

Незважаючи на все ширші програми співпраці з ЄС і плани політики сусідства, чітко видно, що через російську політику в регіоні східна частина сусідства ЄС нестійка не лише з погляду міцності демократії, а й політичної належності. Без повторного відкриття політики розширення ЄС на Схід навіть демократизаційна місія буде приречена на поразку. Демократія і права людини не втримаються в південному і східному сусідстві Росії без «політичної парасольки» ЄС і НАТО. Усе більше було зрозуміло, що Росія не реалізовуватиме політику в регіоні за допомогою демократизації, як це роблять США і Європа. РФ завжди звертається до авторитаризму та політики залежності, свідченням чого є сусідня Білорусь. Самі білоруси не наважаться відвернутися від політики О. Лукашенка, якщо їм «нікуди буде піти» з пострадянської сфери впливу. Ці геополітичні «двері» повинні бути відкриті зі сторони ЄС. Під «відкриттям дверей» необхідно розуміти перспективу членства, а не туманне бачення співпраці.

На думку польських дослідників (А. Турковського, Я. Чвек-Карповіча), ЄС і Росія не мали можливості та мотивації, щоб подолати кілька наявних перешкод для зміцнення їхнього партнерства. З боку ЄС існувало очевидне розчарування щодо невиконання плану модернізації Д. Медведєва та повернення В. Путіна на посаду Президента. Крім того, ЄС був орієнтований на вирішення кризи єврозони, а відносини з Росією (і загалом із сусідами ЄС)

були витіснені на другий план. Президент В. Путін, з одного боку, підкреслював широкі зв'язки РФ з економікою ЄС, що робить країну вразливою для кризи, з іншого боку – окрім отриманої допомоги через МВФ, утримувався від подальшої співпраці в будь-якій формі. Росія також традиційно вважала, що краще мати справу з капіталами, ніж штаб-квартирами, де вона може посилити свої позиції на переговорах (тактика «розділяй і володарюй»), та мати справу тільки з «обраними» країнами, як правило, які мають дружнє ставлення до Москви, і обійти бюрократичну процедуру [Nixey, 2012; Turkowski, Swiek-Karpowicz, 2012]. Спостереження за польським наближенням до вступу в ЄС показало, що ставлення Росії до Польщі стало частиною її загальної стратегії щодо країн колишнього радянського блоку, у тому числі тих, які ще тільки прагнуть членства в ЄС [Czerwinski, 2005].

У 2005 р. В. Путін, стурбований поразкою В. Януковича, як і раніше, був переконаним, що Польща відіграла провідну роль у цій справі, шукаючи прямих або опосередкованих шляхів «покарати» її за це. Наприкінці 2005 р. і на початку 2006 р. «Газпром» збільшив ціну газу для України на 400 %. Зростання було настільки серйозним, що це впливало не тільки на українську економіку, а й на деяких європейських клієнтів «Газпрому», демонструючи їхню вразливість [Goldman, 2006].

Новий етап у погіршенні польсько-російських відносин почався після 2006 року, коли уряд Росії відмовився визнати загиблих у Катині як «жертв сталінських репресій», а також відповідно визнати цей геноцид [Russia's, 2006]. Кілька впливових польських політичних лідерів були відвертими в критиці Росії. Прем'єр-міністр Польщі К. Марцієнкевіч на початку 2006 р. заявив, що держава буде продовжувати домагатися міжнародного визнання «Катинської різанини» актом геноциду. Спікер сейму М. Юрек назвав офіційну відмову Росії «дуже неприємним моментом у польсько-російських відносинах». Президентський прес-секретар М. Лопіньський зазначив, що небажання Росії визнати правду про Катинь, принаймні, як вважає Польща, підірвало узгоджені польські зусилля, ініційовані Президентом Л. Качинським для поліпшення польсько-російських відносин [Meeting..., 2005].

Президент Росії періодично вдавався до економічного тиску, щоб стримати прагнення України орієнтуватися на Польщу та інші західні країни, насамперед Сполучені Штати. Таким чином Кремль намагався уповільнити західний вектор зовнішньої політики України (Meller, 2005). Показовим моментом стала заява В. Путіна під час саміту НАТО в Бухаресті у 2008 р., коли він у розмові з президентом США Дж. Бушем заявив: *«Україна – це навіть не держава. Частина її територій – це Східна Європа, а інша, значна частина – подарована нами... Якщо Україна піде в НАТО, вона піде туди без Криму і Сходу – вона просто розпадеться»*. Такі висловлювання відображають не лише імперське бачення російського керівництва, а й стали підґрунтям стратегічного підходу Росії до України на новому етапі експансії. Імовірно, ці цілі були чітко сформульовані під час спільного засідання Ради безпеки та Державної ради Російської Федерації, яке відбулося 25.12.2008 р. [Горбулін, 2009].

Прихід до влади В. Януковича, Партії регіонів і контрольованого ними кримінально-олігархічного капіталу фактично забезпечив Кремлю нові важелі для зміцнення впливу на Україну. У квітні 2010 р. В. Янукович і Д. Медведєв підписали так звані «Харківські угоди», які подовжили термін перебування Чорноморського флоту Росії в Україні до 2042 р. За словами Д. Медведєва, ці домовленості передбачали також другий, економічний етап, реалізацію якого було тимчасово відкладено. Укладення цих угод стало важливим кроком до підготовки Росією сценарію повного контролю над Україною.

У червні 2010 р. Україна оголосила про перехід до позаблокового статусу, що означало фактичну відмову від курсу на євроатлантичну інтеграцію, хоч і супроводжувалося декларативними заявами про прагнення до європейської інтеграції. Цілком слушною є думка В. Горбуліна, що для В. Януковича та його найближчого оточення євроінтеграція ніколи не

була справжньою стратегічною метою. Зближення з ЄС радше виконувало роль інструменту для «залицяння» до проєвропейськи налаштованої більшості громадян України та водночас слугувало засобом маніпуляцій із проєвропейськими політичними силами. На зовнішній арені ця політика використовувалася як інструмент цинічного торгу та політичних спекуляцій [Горбулін, 2016].

Скориставшись сприятливими умовами, створеними В. Януковичем, російське керівництво розпочало реалізацію вирішального етапу стратегії щодо підкорення України. Ця стратегія мала комплексний, багатоваріантний характер і передбачала щонайменше два основні сценарії розвитку подій. Перший, базовий сценарій, як зазначає В. Горбулін, передбачав встановлення контролю над Україною здебільшого легальними політичними та економічними методами. Метою було, по-перше, ізолювати Україну від західного світу в політичному плані, а по-друге – поступово інтегрувати її до проросійських об'єднань, таких як Митний союз і Євразійський економічний союз. Паралельно з цим Кремль готував і другий, резервний варіант дій – на випадок втрати контролю над українським керівництвом. Цей сценарій передбачав проведення силової, спецслужбово-військової операції з метою відокремлення південно-східних регіонів України та Криму, фактично – шляхом їхнього відторгнення від української держави [Горбулін, 2016].

У листопаді 2013 р. демонстративні дії В. Януковича, зокрема його раптова відмова від підписання Угоди про асоціацію з ЄС, викликали хвилю масових протестів у Києві та інших українських містах. Спочатку Кремль, ймовірно, не сприймав ці виступи як безпосередню загрозу існуванню проросійського режиму, а радше як шанс послабити потенціал українського спротиву реалізації власних імперських амбіцій. Однак із наростанням силового протистояння російське керівництво дедалі ясніше усвідомлювало загрозу втрати контролю над ситуацією в Україні.

Події, що згодом отримали назву Революції гідності, й жорстокі дії української влади перед її розгортанням і в ході протестів, призвели до різкого загострення відносин України із США та ЄС. У цьому контексті особливої ваги набуває пріоритетність європейської інтеграції як ключового зовнішньополітичного напрямку України та одного з основних чинників забезпечення її національної безпеки. Це вимагає детального аналізу геополітичних інтересів європейських держав, зокрема щодо місця й ролі України у сучасній системі міжнародних відносин загалом і в європейському регіоні зокрема. Зростає значення ініціативи «Східне партнерство» як нового напрямку Європейської політики сусідства. Для України це є важливим вектором зовнішньої політики ЄС, що реалізується в умовах активного політичного діалогу між Україною та Євросоюзом, який поглиблюється в межах євроінтеграційного курсу останніх років.

Аналіз впливу зовнішніх факторів на розвиток відносин України з Польщею у період російсько-української війни можна провести, зокрема, через призму ключових подій та процесів. Анексія Криму Росією та початок війни на сході України в **2014 р.** стали переломним моментом у розвитку українсько-польських відносин. Польща, як член ЄС та НАТО, підтримала суверенітет і територіальну цілісність України, активно сприяла запровадженню міжнародних санкцій проти РФ. Водночас Польща стала важливим союзником України на міжнародній арені, зокрема в контексті боротьби з російською агресією. Країна активно підтримувала прагнення України до європейської інтеграції, надаючи політичну та дипломатичну підтримку, зокрема в рамках «Східного партнерства» ЄС. Важливим моментом стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 р., за підтримки Польщі, яка докладала зусиль для зменшення можливих бар'єрів на шляху європейської інтеграції України.

З 2014 року Польща стала ключовим партнером України в просуванні реформ, надаючи технічну допомогу, експертні знання, сприяючи мобілізації міжнародної підтримки. Враховуючи загрози з боку РФ, Польща стала важливим партнером і у сфері безпеки,

підтримала ініціативи щодо зміцнення обороноздатності України та інтеграції її у європейські структури безпеки. Спільні військові навчання, обмін досвідом у реформуванні Збройних Сил, а також взаємна допомога в забезпеченні енергетичної безпеки стали важливими напрямками співпраці. Стало можливим і збільшення енергетичної незалежності від РФ: Польща сприяла створенню альтернативних енергетичних маршрутів для України, зокрема через розвиток енергетичної інфраструктури, таких як газопроводи й енергетичні проекти, що забезпечують доступ до енергоносіїв без посередництва РФ. Польща активно підтримувала свою національну меншину в Україні. Це охоплювало як політичну підтримку, так і розвиток культурних, освітніх програм для польської громади. Окрім того, Польща стала важливим каналом для гуманітарної допомоги Україні в період конфлікту, зокрема у вигляді медичних постачань і біженців. У відповідь на російську агресію Польща стала одним із головних адвокатів для подальшого посилення санкцій та ізоляції Росії на міжнародній арені. З 2014 р. Польща залишалася важливим економічним партнером України. Польська підтримка інвестиційних проектів та економічної допомоги Україні стала важливою складовою підтримки українських реформ. Зокрема, Польща активно працювала над залученням українських товарів на польський ринок, а також надавала допомогу в інтеграції українських підприємств у європейські ланцюги постачання. Зовнішні фактори також передбачали розширення культурних та освітніх обмінів між, зокрема в контексті підтримки польськими організаціями українських програм у галузі освіти та культури, сприяючи розвитку міжкультурного діалогу [Константинова, 2024].

Стратегічне партнерство між Україною та Польщею базується на глибокому політичному діалозі. Російська агресія становить безпосередню загрозу безпеці обох країн. Польща активно підтримує інтеграцію України в субрегіональні ініціативи, такі як Центральноевропейська ініціатива, Ініціатива Трьох морів, V4+, B9+, ABC+, Європа Карпат і Люблінський трикутник. Польські політичні еліти здебільшого досягли єдності в оцінці важливості України для європейської безпеки, тоді як в Україні ще тривав процес формування чіткої центральноевропейської ідентичності, визначення стратегії в геополітичному контексті цього регіону [Baluk, 2024; Perepełuscia, 2024; Константинова, 2024].

Отже, відносини між Україною та Польщею з 2014 р. значною мірою визначались зовнішніми факторами, такими як російська агресія, європейська інтеграція України, співпраця в галузі безпеки та енергетичної політики, а також підтримка Польщею внутрішніх реформ в Україні. Зовнішня політика Польщі була націлена на зміцнення стратегічного партнерства, що позитивно позначалося на розвитку двосторонніх відносин та на забезпеченні стабільності у Центрально-Східній Європі.

Висновки. Серед важливих зовнішніх факторів і міжнародних гравців у формуванні відносин між Україною та Польщею акцентуємо увагу на ролі США, РФ, ФРН та інших держав, які безпосередньо впливають на зовнішню політику обох країн. США займали важливу позицію в підтримці України та Польщі, забезпечуючи їм не лише політичну, але й фінансову підтримку, зокрема через агентства, а також через участь у міжнародних ініціативах із демократизації. Підтримка України та Польщі з боку США була особливо виражена після набуття Україною незалежності, коли Америка активно сприяла розвитку громадянського суспільства в країнах пострадянського простору. РФ розглядала свої відносини з Польщею та Україною через призму геополітичних інтересів. Після вступу Польщі до НАТО та ЄС Росія почала активно реагувати на зміни в регіоні, оскільки цей процес став серйозним викликом для її впливу на пострадянському просторі. У цьому контексті також підкреслимо, що Польща не лише підтримувала інтеграцію України в західні структури, але й діяла як активний посередник, зокрема під час Помаранчевої революції, де активно брала участь під час виборчого процесу в Україні.

Загалом, дослідження показало, що зовнішньополітичні інтереси, які здійснювались як через міждержавну, так і через громадську дипломатію, значною мірою визначали траєкторію розвитку українсько-польських відносин, особливо у контексті їхніх відносин із РФ. Роль Європейського Союзу також не можна недооцінювати, оскільки, попри певні розбіжності між державами-членами, європейські інституції намагалися сприяти стабільності та демократичним перетворенням на Сході Європи. Міжнародна взаємодія та стратегічні інтереси великих держав значною мірою вплинули на формування зовнішньої політики України та Польщі, а також на визначення пріоритетів їхньої взаємодії з іншими акторами на міжнародній арені. Це показує важливість комплексного підходу до розуміння зовнішньої політики, де враховуються не лише внутрішні аспекти, а й роль глобальних гравців у підтримці або зміні напрямків політичного розвитку.

Прихід до влади В. Януковича та Партії регіонів забезпечив Росії нові можливості для зміцнення свого впливу на Україну, зокрема через підписання «Харківських угод» у 2010 р. та перехід України до позаблокового статусу. Ці кроки стали частиною стратегічного плану РФ щодо підкорення України, що включало як політичні й економічні методи, так і загрози силового втручання. Водночас, декларативні наміри В. Януковича щодо євроінтеграції часто використовувались для маніпуляцій і підтримки популярності серед проєвропейськи налаштованої частини населення, без реального прагнення до інтеграції з ЄС. Після Революції гідності, що стала наслідком відмови від підписання Угоди про асоціацію з ЄС, РФ значно активізувала зусилля для посилення контролю над Україною. Це призвело до окупації Криму та початку війни на сході України, що кардинально змінило геополітичну ситуацію в регіоні. У відповідь на ці агресивні дії Польща стала важливим союзником України на міжнародній арені, активно підтримуючи її суверенітет і територіальну цілісність. Польща також активно сприяла європейській інтеграції України, надаючи дипломатичну та технічну допомогу в рамках ініціативи «Східне партнерство».

Аналіз впливу зовнішніх факторів на розвиток відносин України з Польщею з 2014 р. включає кілька ключових аспектів. Анексія Криму та початок війни на Донбасі стали переломними для двосторонніх відносин: Польща підтримала Україну в боротьбі з російською агресією, активно сприяючи введенню санкцій проти РФ та підтримці європейської інтеграції України через «Східне партнерство». Польща стала важливим партнером для України в просуванні реформ, надаючи технічну допомогу та експертні знання. Вона також сприяла зміцненню обороноздатності України, підтримуючи її інтеграцію в європейські безпекові структури, а також допомогла забезпечити енергетичну незалежність України. Польща активно підтримувала свою національну меншину в Україні, а також стала важливим каналом для гуманітарної допомоги. Вона продовжувала залишатися важливим економічним партнером, надаючи допомогу в інтеграції українських підприємств у європейські ланцюги постачання та залученні українських товарів на польський ринок. Зовнішні фактори, такі як російська агресія, європейська інтеграція, безпека та енергетична політика, значною мірою вплинули на розвиток двосторонніх відносин між Україною та Польщею, сприяючи стабільності у Центрально-Східній Європі.

Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому аналізі змін у політиці Польщі та ЄС щодо України в умовах нових викликів безпеки, а також вивченні впливу транснаціональних ініціатив і громадянської дипломатії на стабільність регіону. Особливо актуальним є дослідження ефективності механізмів європейської підтримки реформ в Україні та їх впливу на українсько-польські відносини у середньостроковій перспективі.

Використані джерела:

1. Baluk, W. (2002). Stosunki polsko-ukraińskie w kontekście geopolityki. *Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє*. К.: Вид-во Українського фіто соціологічного центру. Ч. II. С. 21–29.

2. Baluk, W. (2024). Płaszczyzna polityczna partnerstwa strategicznego Polski i Ukrainy w latach 1991–2023. *Partnerstwo strategiczne Polski i Ukrainy w warunkach zmiany systemu międzynarodowego: punkt widzenia Polski i Ukrainy*. Lublin, pp. 81–110.
3. Brzezinski, Z. (1998). Ukraine s Critical Role in the Post-Soviet Space. *Ukraine in the World* / ed. Lubomyr Hajda, p. 3–8
4. D’Anieri, P. (2011). Structural Constraints in Ukrainian Politics. *Eastern European Politics and Societies*. № 1. P. 28–46.
5. Czerwinski, G. (2005). Poland’s Relations with the Russian Federation. *Yearbook of Polish Foreign Policy (English Edition)*. № 01. P. 101.
6. Fean, D. (2011). Economic Constraint and Ukraine’s Security Policy. *Russie.Nei.Reports*. <http://www.ifri.org/downloads/feanmarch2011ukrainesecurity.pdf>.
7. Garnett, Sh. (1997). Keystone in the Arch: Ukraine in the Emerging Security Environment of Central and Eastern Europe. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace,.
8. Goldman, M. F. (2006). Polish-Russian Relations and the 2004 Ukrainian Presidential Elections. *East European Quarterly*. Vol. XL, № 4. P. 409–425
9. Kaminska, J. (2010). The Link between National Foreign Policy and the Performance of a Country in the European Union: The Polish Case. *Journal of Contemporary European Research* . Vol. 6, № 1. P. 69.
10. Larrabee, F. (1996). Stephen Ukraine’s Balancing Act. *Survival*. №2. P. 143–165.
11. Manzhola, V. et al. (2006). Ukraine in Post Bipolar System of International Relations: Analytical Report. 66 p.
12. Meeting of the President of the Republic of Poland with the Advisor to the President of the Russian Federation. (February 20, 2006). <http://www.president.pl/x.print?id=2011993&eventid=4027052&NodeModuleId=3029441>
13. Meller Wants Polish-Russian Relations to be Normalized. Interfax. (November 15, 2005). <http://www.interfax.ru/e/B/politics/29.html?id-issue=1420837>.
14. Nixey, J. (2012, February). Russia’s Geopolitical Compass: Losing Direction // P. Hanson, J. Nixey, L. Shevtsova, A. Wood, Putin Again: Implication for Russia and the West. *A Chatham House report*. P. 31.
15. Perepelycia, Hr. (2024). Płaszczyzna polityczna. *Partnerstwo strategiczne Polski i Ukrainy w warunkach zmiany systemu międzynarodowego: punkt widzenia Polski i Ukrainy*. Lublin, pp. 295–314.
16. Proedrou, F. (2010). Ukraine’s Foreign Policy: Accounting for Ukraine’s Indeterminate Stance between Russia and the West. *Southeast European and Black Sea Studies*. № 4. P. 443–456.
17. Russia's Refusal to Recognize Katyn Massacre Shocks Polish Leaders. MOSNEWS.COM. June 3, 2006. www.mosnews.com/news/2006/03/06katynpoland.shtml.
18. Ryabchuk, M. (2010). The Ukrainian “Friday” and the Russian “Robinson”: The Uneasy Advent of Postcoloniality. *Canadian-American Slavic Studies*. № 44. P. 7–24.
19. Sherr, Ja. (2010). The Mortgaging of Ukraine’s Independence, Chatham House Briefing Paper. London: Royal Institute of International Affairs,
20. Slin’ko, A. (2010). Alienation as a Resource in Ukraine’s Relations with Russia. *Russian Politics & Law*. № 6. November-December. P. 64.
21. Turczyński, P. (2005). European Policy towards Ukraine. *The Polish Quarterly of International Affairs*. № 2. P. 52–81.
22. Turkowski, A., Cwiek-Karpowicz, J. (2012). Russia’s Foreign Policy after the Presidential Elections: Prospects for Cooperation with the West. *The Polish Quarterly of International Affairs*. № 3. P. 80.
23. White, S. et al. (2010). Belarus, Ukraine and Russia: East or West? *The British Journal of Politics & International Relations*. № 3. P. 344–367.
24. Wolczuk, K. (2001). Poland’s Relations with Ukraine in the Context of EU Enlargement. *One Europe or Several? Briefing Note 4/0*. April;
25. Wolczuk, R. (2000). Ukrainian-Polish Relations between 1991-1998: From the Declarative to the Substantive. *European Security*. № 1.
26. Wolczuk, R. and K. (2003). Poland and Ukraine: a strategic partnership in a changing Europe? Royal Institute of International Affairs, P. 134.
27. Горбулін, В. П. (2016). Тези до другої річниці російської агресії проти України. Ukraine Crisis Media Center. 18 лютого.
28. Дергачов, О. П. (2009). Партнерський потенціал України: становлення і реалізація; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І.Ф.Кураса. К.: Парлам. вид-во. 494 с.
29. Зашкільняк, Л., Крикун, М. (2002). Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів. Л.: Львівський національний університет ім. І. Франка. 752 с.
30. Зовнішня політика України-2012: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети (2013) / За ред. Г. М. Перепелиці. К., 304 с.
31. Клепиков А. (1995). Домінування сакрального типу політичного дискурсу. *Політологія посткомунізму: Політичний аналіз посткомуністичних суспільств* / В. Полохало (керівник авт. колективу); Заг. ред-ція.: С. Бистрицький (розд. 1), В. Полохало (розд. 2), С. Макеєв (розд. 3), О. Дергачов (розд. 4). К.: Політична думка.

368 с.

32. Конечна, Й. (2001). Польща Україна взаємний образ. Варшава. 82 с.
33. Константинова, Ю.В., Зименко, Д.В. (2024). Стратегічне партнерство між Україною та Польщею в контексті російсько-української війни» Стратегічне партнерство між Україною та Польщею в контексті російсько-української війни. *Серія: Історія. Політологія*, 39, 76–84. <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2024-15-39-76-84>
34. Костюк, С., Мелеганіч, Г. (2019). Українсько-польське регіональне співробітництво у сфері безпеки. *Міжнародний науковий вісник : зб. наук. пр. / ред. кол. І.І. Вовканич (голова) та ін. Ужгород: ДВНЗ "УжНУ"*, Вип. 1–2 (19–20). С. 204–209
35. Кулик, В. (2010). Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки. Київ: Критика, 656 с.
36. Онуфрив, С. (2005). Політичний дискурс ЗМІ України у світовому інформаційному просторі. Політичний дискурс ЗМІ України у світовому інформаційному просторі : Автореф. дис ... канд. філол. наук: 10.01.08. К. 20 с.
37. Перепелиця, Г.М. (2002). Як жити відрізняючись, але в гармонії. Теоретичні аспекти. *ПіЧ*. № 4. С. 50–64.
38. Перепелиця, Г.М. (2013). Між Росією та Європою. *Універсум*. № 9-10 (239-240), вересень – жовтень. С. 7–13.
39. Процик, І. С. та Скрипичайко, В.Т. (2023). Дослідження шляхів розвитку українсько-польської співпраці у сфері координації діяльності промислових підприємств. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*, Вип.5, № 2, С. 333–342.
40. Савельєв, Є.В., Мельник, В.В., Чеботар, С.І. (2003). Українсько-польські економічні відносини у контексті стратегічного партнерства: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 344 с.
41. Серажим, К. С. (2002). Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалі сучасної газетної публіцистики): монографія. К.: Націон. ун-т ім. Тараса Шевченка. 392 с.
42. Україна та Росія у системі міжнародних відносин: стратегічна перспектива / М. П. Білоблещкий та ін.; заг. ред. С. І. Пирожков; (2001). Рада національної безпеки України, Національний ін-т проблем міжнародної безпеки. К.: НІПМБ. 623 с.
43. Україна та Росія: потенціал взаємодії та співробітництва: зб. наук. пр. (2010). / НАН України, Ін-т світ. економіки та міжнар. відносин, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса; редкол.: Ю. А. Левенець та ін. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса. 207 с.
44. Шурупа, А.А. Польсько-українські економічні відносини 1990–2006 років: історіографія. <http://www.kyumu.edu.ua/vmv/v/05/shurupa.htm>

References:

1. Baluk, W. (2002). Stosunki polsko-ukraińskie w kontekście geopolityki. *Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє*. К.: Вид-во Українського фіто соціологічного центру. Ч. II. С. 21–29.
2. Baluk, W. (2024). Płaszczyzna polityczna partnerstwa strategicznego Polski i Ukrainy w latach 1991–2023. *Partnerstwo strategiczne Polski i Ukrainy w warunkach zmiany systemu międzynarodowego: punkt widzenia Polski i Ukrainy*. Lublin, pp. 81–110.
3. Brzezinski, Z. (1998). Ukraine s Critical Role in the Post-Soviet Space. *Ukraine in the World* / ed. Lubomyr Hajda. p. 3–8.
4. D'Anieri, P. (2011). Structural Constraints in Ukrainian Politics. *Eastern European Politics and Societies*. № 1. P. 28–46.
5. Czerwinski, G. (2005). Poland's Relations with the Russian Federation. *Yearbook of Polish Foreign Policy (English Edition)*. № 01. P. 101.
6. Fean, D. (2011). Economic Constraint and Ukraine's Security Policy. *Russie.Nei.Reports*. <http://www.ifri.org/downloads/feanmarch2011ukrainesecurity.pdf>.
7. Garnett, Sh. (1997). Keystone in the Arch: Ukraine in the Emerging Security Environment of Central and Eastern Europe. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace,.
8. Goldman, M. F. (2006). Polish-Russian Relations and the 2004 Ukrainian Presidential Elections. *East European Quarterly*. Vol. XL, № 4. P. 409–425
9. Kaminska, J. (2010). The Link between National Foreign Policy and the Performance of a Country in the European Union: The Polish Case. *Journal of Contemporary European Research* . Vol. 6, № 1. P. 69.
10. Larrabee, F. (1996). Stephen Ukraine's Balancing Act. *Survival*. №2. P. 143–165.
11. Manzhola, V. et al. (2006). Ukraine in Post Bipolar System of International Relations: Analytical Report. 66 p.
12. Meeting of the President of the Republic of Poland with the Advisor to the President of the Russian Federation. (February 20, 2006). <http://www.president.pl/x.print?id=2011993&eventId=4027052&NodeModuleId=3029441>

13. Meller Wants Polish-Russian Relations to be Normalized. Interfax. (November 15, 2005). <http://www.interfax.ru/e/B/politics/29.html?id-issue=11420837>.
14. Nixey, J. (2012, February). Russia's Geopolitical Compass: Losing Direction // P. Hanson, J. Nixey, L. Shevtsova, A. Wood, Putin Again: Implication for Russia and the West. *A Chatham House report*. P. 31.
15. Perepelycia, Hr. (2024). *Пłaszczyzna polityczna. Partnerstwo strategiczne Polski i Ukrainy w warunkach zmiany systemu międzynarodowego: punkt widzenia Polski i Ukrainy*. Lublin, pp. 295–314.
16. Proedrou, F. (2010). Ukraine's Foreign Policy: Accounting for Ukraine's Indeterminate Stance between Russia and the West. *Southeast European and Black Sea Studies*. № 4. P. 443–456.
17. Russia's Refusal to Recognize Katyn Massacre Shocks Polish Leaders. MOSNEWS.COM. June 3, 2006. www.mosnews.com/news/2006/03/06katynpoland.shtml.
18. Ryabchuk, M. (2010). The Ukrainian "Friday" and the Russian "Robinson": The Uneasy Advent of Postcoloniality. *Canadian-American Slavic Studies*. № 44. P. 7–24.
19. Sherr, Ja. (2010). The Mortgaging of Ukraine's Independence, Chatham House Briefing Paper. London: Royal Institute of International Affairs,
20. Slin'ko, A. (2010). Alienation as a Resource in Ukraine's Relations with Russia. *Russian Politics & Law*. № 6. November-December. P. 64.
21. Turczyński, P. (2005). European Policy towards Ukraine. *The Polish Quarterly of International Affairs*. № 2. P. 52–81.
22. Turkowski, A., Cwiek-Karpowicz, J. (2012). Russia's Foreign Policy after the Presidential Elections: Prospects for Cooperation with the West. *The Polish Quarterly of International Affairs*. № 3. P. 80.
23. White, S. et al. (2010). Belarus, Ukraine and Russia: East or West? *The British Journal of Politics & International Relations*. № 3. P. 344–367.
24. Wolczuk, K. (2001). Poland's Relations with Ukraine in the Context of EU Enlargement. *One Europe or Several? Briefing Note 4/0*. April.
25. Wolczuk, R. (2000). Ukrainian-Polish Relations between 1991-1998: From the Declarative to the Substantive. *European Security*. № 1.
26. Wolczuk, R. and K. (2003). Poland and Ukraine: a strategic partnership in a changing Europe? Royal Institute of International Affairs, P. 134.
27. Horbulin, V. P. (2016). Tezy do druhoi richnytsi rosiiskoi ahresii proty Ukrainy. Ukraine Crisis Media Center. 18 liutoho. [in Ukrainian]
28. Derhachov, O. P. (2009). Partnerskyi potentsial Ukrainy: stanovlennia i realizatsiia; NAN Ukrainy, In-t polit. i etnonats. doslidzh. im. I.F.Kurasa. K.: Parlam. vyd-vo. 494 s. [in Ukrainian]
29. Zashkilniak, L., Krykun, M. (2002). *Istoriia Polshchi: vid naidavnishykh chasiv do nashykh dniv*. L.: Lvivskyi natsionalnyi universytet im. I. Franka. 752 s. [in Ukrainian]
30. *Zovnishnia polityka Ukrainy-2012: stratehichni otsinky, prohnozy ta priorityty / Za red. H. M. Perepelytsi. K., 2013. 304 s. [in Ukrainian]*
31. Klepikov, A. (1995). *Dominuvannia sakralnogo typu politychnoho dyskursu. Politolohiia postkomunizmu: Politychnyi analiz postkomunistychnykh suspilstv / V. Polokhalo (kerivnyk avt. kolektyvu); Zah. red-tsiia.: Ye.Bystrytskyi (rozd. 1), V.Polokhalo (rozd. 2), S.Makeiev (rozd. 3), O. Derhachov (rozd. 4). K.: Politychna dumka. 368 s. [in Ukrainian]*
32. Koniechna, Y. (2001). *Polshcha Ukraina vzaiemnyi obraz*. Varshava. 82 s. [in Ukrainian]
33. Konstantynova, Yu.V., Zymenko, D.V. (2024). *Stratehichne partnerstvo mizh Ukrainoiu ta Polshcheiu v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny» Stratehichne partnerstvo mizh Ukrainoiu ta Polshcheiu v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny. Serii: Istoriia. Politolohiia, 39, 76–84. <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2024-15-39-76-84>[in Ukrainian]*
34. Kostiuk S., Melehanych H. (2019). *Ukrainsko-polske rehionalne spivrobitnytstvo u sferi bezpeky. Mizhnarodnyi naukovyi visnyk : zb. nauk. pr. / red. kol. I.I. Vovkanych (holova) ta in. Uzhhorod: DVNZ "UzhNU", Vyp. 1–2 (19-20). S. 204–209 [in Ukrainian]*
35. Kulyk, V. (2010). *Dyskurs ukrainskykh medii: identychnosti, ideolohii, vladni stosunky*. Kyiv: Krytyka, 656 s. [in Ukrainian]
36. Onufriv, S., (2005). *Politychnyi dyskurs ZMI Ukrainy u svitovomu informatsiinomu prostori. Politychnyi dyskurs zmi Ukrainy u svitovomu informatsiinomu prostori : Avtoref. dys ... kand. filol. nauk: 10.01.08. K. 20 s. [in Ukrainian]*
37. Perepelytsia, H.M. (2002). *Yak zhyty vidrizniaiuchys, ale v harmonii. Teoretychni aspekty. PiCh. № 4. S. 50–64. [in Ukrainian]*
38. Perepelytsia, H.M. (2013). *Mizh Rosiieiu ta Yevropoiu. Universum. № 9-10 (239-240), veresen – zhovten. S. 7–13. [in Ukrainian]*
39. Protsyk, I. S. ta Skrypychaiko, V.T. (2023). *Doslidzhennia shliakhiv rozvytku ukrainsko-polskoi spivpratsi u sferi koordynatsii diialnosti promyslovykh pidpriemstv. Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku, Vyp.5, № 2, S. 333–342. [in Ukrainian]*

40. Saveliev, Ye.V., Melnyk, V.V., Chebotar, S.I. (2003). Ukrainsko-polski ekonomichni vidnosyny u konteksti stratehichnoho partnerstva: monohrafiia. Ternopil: Ekonomichna dumka, 344 s. [in Ukrainian]
41. Serazhym, K. S. (2002). Dyskurs yak sotsiolinhvalne yavyshe: metodolohiia, arkhitektonika, variatyvnist (na materialii suchasnoi hazetnoi publitsystyky): monohrafiia. K.: Natsion. un-t im. Tarasa Shevchenka. 392 s. [in Ukrainian]
42. Ukraina ta Rosiia u systemi mizhnarodnykh vidnosyn: stratehichna perspektyva / M. P. Biloblotskyi ta in.; zah.red. S. I. Pyrozhekov; Rada natsionalnoi bezpeky Ukrainy, Natsionalnyi in-t problem mizhnarodnoi bezpeky. K.: NIPMB, 2001. 623 s. [in Ukrainian]
43. Ukraina ta Rosiia: potentsial vzaiemodii ta spivrobotnytstva: zb. nauk. pr. / NAN Ukrainy, In-t svit. ekonomiky ta mizhnar. vidnosyn, In-t polit. i etnonats. doslidzh. im. I. F. Kurasa; redkol.: Yu. A. Levenets ta in. K.: IPIEND im. I. F. Kurasa, 2010. 207 s. [in Ukrainian]
44. Shurupa, A.A. Polsko-ukrainski ekonomichni vidnosyny 1990–2006 rokiv: istoriohrafiia. <http://www.kymu.edu.ua/vmv/v/05/shurupa.htm> [in Ukrainian]

Tetiana Yelova,

*PhD in Political Science, Doctoral Candidate
Department of Political Science and Public Administration,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk*

The Influence of External Factors on the Development of Ukraine–Poland Relations

This article analyzes the role of external factors and international actors in shaping the relationship between Ukraine and Poland, particularly the influence of the United States, the Russian Federation, Germany, and other states on the foreign policies of both countries. The United States, as an important partner, has provided political and financial support to both Ukraine and Poland, as well as contributed to the development of civil society in post-Soviet countries. With regard to the Russian Federation, its geopolitical interest in the region is emphasized, especially after Poland's accession to NATO and the EU, which posed a challenge to Russian influence. Poland has acted as an active mediator and has supported Ukraine's integration into Western institutions, notably during the Orange Revolution. The article also considers the role of the European Union, which, despite internal disagreements among member states, has sought to promote stability and democratic transformations in Eastern Europe. The analysis shows that the strategic interests of major powers have largely determined the trajectory of Ukrainian–Polish relations, particularly in the context of their interaction with the Russian Federation. The article also highlights Poland's role as an important partner of Ukraine in the framework of European integration, security, energy independence, and the development of bilateral economic ties, which has significantly contributed to stability in Central and Eastern Europe, especially in the face of Russian aggression. It is emphasized that European integration has been declared a priority of Ukraine's foreign policy strategy and one of the key factors in preserving national security. In this context, the need arises to study the geopolitical intentions of European countries, especially those related directly to Ukraine's place and role in the international relations system in general, and in the European region in particular. For Ukraine, this is a highly important direction of the EU's foreign policy, as it is taking place under conditions of an active political dialogue between Ukraine and the EU, which has been ongoing over the past few years within the framework of Ukraine's European integration progress.

Keywords: *external factors, Ukraine, NATO, EU, geopolitical interests, integration, national security, political dialogue, Eastern Partnership.*